

SLOVENSKI

# UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi pol in velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne ver-  
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat  
14 kr., trikrat 18 kr.

Štev. 21. V Mariboru 5. novembra 1877. Letnik V.

Št. 20. „Sl. Učit.“ bila je konfiscirana, zato ima denašnji list pol pole priloge.

## O spominu.

(Spisal Janko Leban, podučitelj.)

Spomin je ona zmožnost človeške duše, vsled katere za-  
more človek predstavljanja (vorstellungen), koja zadobi, hraniti  
ter je poljubno zopet obnavljati. Ta dušna zmožnost človekova  
je velike važnosti; kajti brezi nje bi bil poduk v naših šolah  
brezvspešen, ker bi otrokom pri poduku zadobljene predstave  
nič ne pomagale. Istina je, da mi le toliko znamo, kolikor  
lahko ohranimo v spominu. Spomin jo torej zakladnica, v kojoj  
shranjevamo najkoristniše vede, resnice in pravila; on je po-  
treben vsem stanom. Zaradi tega so pač po pravici Grki, spo-  
znavši njegovo važnost, imenovali ga „sina nebes in zemlje“,  
a Rimljanje „tesaurum omnium rerum“.

Spomin je različen. Imamo rečen spomin pa beseden  
spomin. Ako se človek česa le po reči, le po sedržaji spo-  
minja, ne da bi si zapomnil istih besedij, s katerimi se je kaj  
povedalo, onda je to rečen spomin. Zamoremo pa nekoje be-  
sede v pameti obdržati, ne da bi na to mislili, kaj prav za  
prav pomenijo; to je beseden spomin.<sup>1)</sup> Imamo tudi krajevni  
spomin, številčni spomin, muzikalni spomin itd. Pa ne, da  
bi kedó mislil, da je dober spomin prirojen, nego dober spomin  
v tej ali onej nameri si moramo pridobiti z vajo; kajti  
spomin postane tem popolniji, čem več ga vadimo. Predstavljanja,  
koja zadobi naša duša, ne pozgubijo se nikedar, nego le druga,  
nova predstavljanja prvotna pokrivajo ali bolje rečeno: zavirajo,  
da si jih ne moremo biti tako hitro v svesti. Ako pa človek

<sup>1)</sup> Preizversten besedni spominu je imel kardinal Mesofante, kateri  
je baje govoril 53 jezikov! Pis.

odstrani nova, zavirajoča predstavljanja, odmah skliče prvotna s pomočjo spomina zopet na dan. — Po dobri ali slabi ohranitvi predstavljanj je spomin velik ali omejen. Govorimo tudi o lahkem in težkem spominu, in to po tem, kakor kedo lože ali teže predstavljanja ohranja. Gledé reprodukcije je spomin lehák, počasen ali kesán, a gledé spoznanja zvest in nezvest.

Hočemo li, da nam spomin ne bo pomanjkljiv, tedaj je pred vsem treba, ta imamo zdrav organizem. Kratkovidni ljudje imajo vsegda slab spomin za fisionomije, a trdoslušniki vsegda slab spomin za muziko. Temu je vzrok baš prej navedena stvar. Je li človek bolan, onda ima tudi slaběji spomin. Zaradi tega je učitelju pač treba paziti na to, da otrokom zdravje ohrani; posebno mu je paziti, da pri deci vse odstrani, kar bi utegnilo škodovati glavi, ker spomin je v najtesniši zvezi z možgani. Da bo spomin dober, ne smejo biti možgani ne pretrdi ne premehki. Pretrdih in premehkih možganov nasledek je pozabljivost. Človeku so možgani osobito v zgodnej mladosti mehki, a v starosti trdi; iz tega si tudi nij teško raztolmačiti veliko človeško pozabljivost v obadveh omenjenih dobah. Ako hočemo si ohraniti spomin, paziti moramo, da živimo v suhem in čistem zraku; odraslim krepim spomin tudi zmerno zauživanje dobrega vina ali kake druge alkoholične pijače.

S tem sem na kratkem navel sredstva, po kojih se spomin ohrani; a treba je tudi, da učitelj skrbi, da se otroku spomin čedalje bolj izobrazí. Po menenji izkušenih slavnih pedagogov se to zgodi takole:

Učitelj naj dela na to, da učenci razumejo, kar se imajo učiti na pamet. Ako učenci tega ne razumejo, kar se učijo, postane jim duh top, pa tudi veselje do temeljitega učenja izgubijo. Tudi za razvoj otrokovega značaja je takovo učenje škodljivo; kajti otrok misli, da nekaj zna, kar pa pri njem nič notranjega nij, nego je le kot zunanje ostalo. Gledé tega ima Rückert prav, ki pravi:

Auswendiglernen sei mein sohn dir eine pflicht;  
Versäume nur dabei inwendiglernen nicht!  
Auswendig ist gelernt, was dir vom munde fließt,  
Inwendig, was dem sinn lebendig sich entfließt.

Vrhu tega se pa tudi teže zapomnimo to, kar prav nič ali pa le polovično razumemo, tako pridobljeno znanje ne moremo nikjer dobro porabiti. Kar se ne da razjasniti, to opustimo. Se vé, da ima to pravilo tudi svoje utemeljene izjeme, kajti marsikaj je učencem vcepiti v spomin, kar sedaj še ne razume, pa bodo razumeli, kedar pridejo v neko gotovo starost. — Učitelj na učencem jame vaditi spomin uže takoj iz začetka in to naj dela nepretrgoma; zmerom naj se stopinjema več zahteva. Spomin se namreč uže zgodaj razvije. Ako tedaj ne dobi uže

iz začetka primerne gojitve in vodila, onda pozneje ne zadobi, (ali vsaj le z veliko težavo), zaželene moči. Spominske vaje naj se strinjajo uže s prvimi naglednimi (nazornimi) in govornimi vežbami. Otroci naj povedó imena pokazanih reči v nekem gotovem redu, naj ponavljajo male stavke določno in jasno; zapametijo naj si male verze in male pesnice, povedó naj male prigodjene resnice itd. Ako pa uže otroci pisati znajo, onda se bode narodni učitelj služil še drugih sredstev. Kar se imajo namreč otroci na pamet učiti, zapiše učitelj na tablo, po tem to večkrat cela šola (v koru) prebere. Posle tega se nekoje besede ali čisto ali vsaj do črke začetnice izbrisejo, in veli se učencem, da naj čitajo z nova. Takó se ta stvar takó dolgo nadaljuje, dokler ne zbrise učitelj vsega iz deske in je stvar učencem dobro vtisnena v spomin. Kar učenci iz berila beró, naj po tem z lastnimi besedami povedó ali kratko napišejo; takó se goji rečni spomin. Kratke, pa jedernate berilne komade v vezani ali nevezani besedi se naj učenci iz glave naučijo, da se tako vadi njihov besedni spomin. Pri tem pa naj učitelj pazi na to, da knjige ne škodujejo prostemu razvoju in se učenci ne zanašajo preveč na nje. Naj se pač ne pozabi čuvati okó onega, ki ima memorirane komade pripovedovati. Ko so učenci takó še dobro napredovali, pomnoži naj učitelj spominsko gradivo. Dobra šola ponuja učencem nepretrgoma, da kaj spominu vtisnejo, a pri tem je treba vsegda opazovati neko gotovo pot: od lažega do težega, od kračih zadač do daljših! Vedna vaja je najboljša krepčalo za spomin. Primerjal bi spominu magnetu, ki izgubi svojo moč, ako se mu ne dava, da prevlačuje. — Učitelj naj daje učencem le toliko, da se učijo in zapamtijo, kolikor ravno morejo. Spomin preoblagati je škodljivo. Kolikor več predstavljanih mora duša naenkrat sprejeti, toliko slabejše delujó poedina. Kar je preveč, škoduje razumu, in učenje postane trpenje. Omnia nimium vertitur in vitium. Le malo naj se dava, da se otroci na pamet uče, a gleda naj se na to, da se to malo popolnoma nauče. — Učitelj naj strinja znano z neznanim, kajti na tak način se novo bolj vtisne v spomin. Tudi naj se učitelj tvega, da to, kar so se učenci naučili, zveže z mnogimi deli šolskega poduka, ker neovrgljiva je istina, da kolikor bolj so pojmovi méjusobno v zvezi, toliko laže je tudi obnavljamo. — Učitelj naj skrbi za to, da se učenci zahtevano radi učijo. Le to ostane, kar si z veseljem pridobimo. Dokaz temu je veliko napredovanje nekotih ljudij v tako zvanih „priljubljenih predmetih.“ Da se pa učenci z veseljem lotijo predmeta, treba je, da učitelj zna zanimljivo (interesantno) podučevati.<sup>1)</sup> Treba

<sup>1)</sup> Interesantno pa podučuje učitelj: a) ako si pridobi štovanje od strani učencev in njihovih staršev; b) ako ima sam veselje do predmeta, kojega predava; c) ako lepo razločno govori. Pis.

je tudi, da se predstavljanja, koja si imajo učenci vtisniti, kolikor le mogoče več predočijo (anschaulich machen); kajti to, kar začutimo, vtisne se duši najlože; čuti najbolje podpirajo spomin in razum. To, kar z očesom opazimo (nemec bi rekel: gesichtswahrnehmungen) — nagledovanje tiskane in pisane besede (prepisovanje, podčertovanje važniših mest itd.) slegša učenja; pa tudi glasno čitanje, krepko narekovanje in ponavljanje učiteljevih besedij (vor- und nachsagen), kakor tudi govorjenje v koru so vspešna učilna sredstva v ljudskeji šoli. Prostorska in časovna predstavljanja (raum- und zeitvorstellungen) tudi jasnija naredimo, ako je primerjamo s poznanimi rečmi. — Učitelj naj uveršča predstavljanja po primernem naravnem redu. Tako n. pr. se učenci predloge lože zapomnijo, ako jih jim podaš v alfabetičnem redu. — Veče odstavke naj se razdeli v male dele, in od teh delov naj se potem učenci stavek za stavkom, oziroma verz za verzom, kitico za kitico naučé. Ko se učenci nov del navadijo, združijo ga sé starim in potom vse skupaj ponovijo. Takó gre stvar dalje, dokler se tega ne vtisne v spomin. —

Temelj vsemu znanju pa in moč, ki spomin jako krepí, so ponavljanja. Dober učitelj bo v začetku vsake ure ponavljal to, kar je prejšnjo uro vzel, konec ure pa bo ponovil vse, kar je otroke v tej uri navadil. Prekoristno je z otroci ponavljati tudi konec vsacega odstavka, dalje konec vsacega tedna, vsacega meseca, vsacega poluleta in konec vsacega leta; kajti ponavljanja budijo na poseben način še intelektualno čuvstvo otrokovo. Pri ponavljanji pa treba, da učitelj drugo pot ukrene, nego pri razlaganji. Ako je prej razlagal sintetično, onda je treba, da ponavlja analitično, in narobe: Je-li predaval analitično, treba, da ponavlja sintetično.

Sklenivši, ta sestavek mi je še omeniti, da se otroci navadno ne znajo sami učiti na pamet (memorirati). Radi tega je treba, da je učitelj sam na to navaja, kako se z vspehom iz glave uči: Učitelj naj otrokom pove, da je bolje na glas učiti se, nego tiho, pa pové naj jim tudi vzrok temu. Omeni naj jim tudi, da naj se ne hodijo učiti tja, kjer je šunder, ker učečega se človeka ne sme nič motiti. Nazadnje naj se opozori na to, da naj košček, ki ga imajo iz glave naučiti se zvečer, predno spat gredó dvakrat ali trikrat prav pazljivo preberó, a zjutra, ko hitro vstanejo, naj ga parkrat ponovijo, teže stavke naj si makar napisujó na papir, ker je neovergljiva istina, da si to bolje zapomnimo, kar s pomislekom prepisujemo.

## Ima se li učiti ločba ali kemija v narodnej šoli?

(Spisal Franjo Šijanec, učitelj pri sv. Duhu.)

To je vprašanje, na katero odgovarja sam učni načert, ki pravi: „tolmačijo se učencem najprostejši, pojedini, fizikalni in



kemični predmeti“ itd. Dosta jasno je tedaj, da se ima učiti. Ali učni načert tudi pravi: „s pomočjo nazoril“. To je drugi faktor, s katerim imamo računati. Pa pregovor pravi: „Vrag nikdar ne tako čern, kakor ga malajo. Tedaj se tudi tega nij treba plašiti, če ravno učitelj narodne šole, posebno po deželi noma za ta predmet potrebnih nazoril. Jaz sem prepričan, da otroci dobijo prav jasne pojmove o najvažnejših kemičnih spojinah, če ravno mi je pred par leti nek gospod kateremu pa nikdar nisem mogel najmanj po volji storiti, to zanikaval. Najglavneje in najpotrebneje pa je seznaniti otroke z zrakom, vodo, železom, ogljenčevo kislino poleg drugih navadnih kemičnih procesov, katere otroci lahko sami gledajo ali drugače opazujejo. To malo je mogoče brez nazoril tako raztolmačiti, da otroci višjega oddelka enorazrednice dobijo o teh rečeh prav jasne pojmove, ter o tako važnem predmetu, kakor je kemija, samem.

Drugo berilo str. 81 pravi: „kadarkoli človek ali žival zasope, potegne zrak v se, in ga dihne iz sebe“. Kdor je le nekoliko pedagog, mora pri tem stavku obstati in otrokom povedati, zakaj potegamo zrak v se, kaj se zgodi z zrakom v pljučah, kaj in zakaj ga izdahnemo. Ni drugače mogoče, kakor da pove, da zrak obstoji iz kisleca, katerega potrebujemo za življenje, in kateri barva našo kri, ter iz dušca, ki nima nijedne oživljajoče moči. Nastalo bode tukaj mnenje, da bomo povžili s časoma ves kislec, ter se vsi enkrat zadušili. Kako lepo priliko ima tukaj učitelj, podučiti otroke ne samo o tem, da nam drevesa in rastline sploh v tem oziru nasprotno ravnaajo, ampak tudi o menjavi v naravi zarad vzderžanja ravnotežja.

Dalje pravi isto berilo „V zaperti biši žerjavico imeti, je zelo nevarno. Otrok bere ta stavek, učitelj pa, ki o ločbi v narodnej šoli nič vedeti neče, ga po strani pogleda in hoče naprej. Ali prederzni fantiček dá znamenje, da hoče govoriti. Učitelj mu dovoli in otrok ga vpraša, zakaj je nevarno in kako se to godi. Učitelj, kateri se je kemije učil, radovednemu otroku vse to razjasni in mu pove, da se tam, kjer kaj gori, ali kjer novo vino vre, dela ogljenčeva kislina. Pove otrokom, da je ogljenčeva kislina težeja od zraka in kakor takoršna leži na dnu v pivnicah in drugih jamah. Poznam mesto, kjer sta se pred nekoliko leti zadušila v novo skopanem vodnjaku dva delalca in kjer tudi drugim nij dalo dihati, pa so nevedni ljudje namerjavali, ta strupeni zrak z ognjem pregnati, kateri pa, se ve da, v jami ni hotel goreti. Vsled tega zakopljejo globoko jamo, ki je prouzročila kmetu veliko stroškov, s prepričanjem da bi tudi voda morala biti strupena. Vse to se nebi zgodilo, ko bi ljudje bili podučeni o ogljenčevi kislini in ko bi jim učitelj v narodni šoli povedal, da se ta kislina da odpraviti s pomočjo navadnega dežbrojna, kateremu se na deržaj priveže motoz, ter se tako odpert narobe pusti na dno jame, ter iznosi iz nje ogljenčeva

kislina, ravno tako kakor se pole voda z vedrom. Kadar na dno jame puščena luč več ne ugasne, smemo biti uverjeni, da je vsa kislina spravljena iz jame. Na strani 209 v II. berilu naletimo na stavek: „Ker železo se pretaka v naši kervi, in dela, da je rudeča“. Otrok ki to bere, hoče zvedeti, kako je to mogoče, ali pa derži celo reč za laž.

Nij težavno pojasniti otrokom, da se železo spoji s kislicem in postane rudečkasta tvarina, ki se imenuje železokis (rija), ker to vsaki dan vidijo. Ako je tedaj učitelj razložil, da rija nij nič drugega nego železo in kislec ali okisnjeno železo, ne bo nobeden otrok več dvomil, da se v kervi nalazi tudi železo. (Otrokom se mora to še obširneje razložiti.) Na tak način se da prednašati, česar sem sam dobro prepričan, kemija v narodni šoli, čeravno zelo primitivno, vendar s prav dobrim uspehom. Takih primerov ima učitelj dovolj in celo tisti, ki ni posodoval v realki in se ni nikdar učil kemije. Naroči naj si zelo ceno, pa vendar dobro: „Chemie für Schulen und Selbstunterricht von A. Berthelt“. Kdor se je pa že kemije učil in ima veselje do predmeta, temu bi priporočal „Kemijo izdano po slovenskej Matici“ ali pa „Die Schule der Chemie von Dr. J. Adolf Stöckhardt“.

Tako ravnanje bo gotovo zelo koristilo našemu ljudstvu in učitelju samemu. Le naprej z ločbo, brez nje nij prave omike. Nij se treba bati tega težavnega predmeta. Nij tako težek, kakor je razkričan po tistih, ki ga ne poznajo. Kdor terdi, da je težek, da se ga ne more naučiti, ta ne ve, da je sam ločbar, ter da se krog in krog njega vedno godijo kemični procesi, katerih je že kot majhen otrok veliko in veliko videl. Postavimo se pred gorečo svečo, oglejmo si jo in videli bomo, da je vedno manja in na zadnje celo zgine izpred naših oči. Premišljujmo zdaj, kam je šla, in ako nam je znano, da iz sveta nič ne zgine, moramo začeti misliti, da se je nekaj drugega ž njo zgodilo. Ali kaj? Ogenj in toplota sta jo raztopila in spremenila v zračna trupla ali pline, ki po zraku plavajo, se potem na zemljo vsedejo, ter rastlinam in potem živalim v živež služijo. Po več kemičnih procesih se konečno v loj in svečo spremenijo. Tako se godi z dervami itd.

? ? ?

Gospod urednik! Dovolj ste letos prostora v našem organu porabili s priobčevanjem „Kocenovega zemljepisa“ in „Učitelja Dobrašina“. Vesel sem, da sta vendar ta dva spisa uže dokončana, in da bode tudi za-me nekaj prostora v vašem majhnem „Učitelju“, da se morem po njem posvetovati o nekaterih novejših dogodjajih na šolskem polju, katerih popolnem ne razumem.

Zgodilo se je namreč zadnji čas, da so ljudje, katerim je bila odgoja otrok v šoli izročena, ta svoj lepi poklic oskrunili s tem, da so ž njim izročeni dekliči nesramno ravnali; in to me pelje na misel, Vam in sploh vsemu učiteljstvu nekaj vprašanj staviti, na katere blagovolite Vi, ali pa kdo drugi odgovoriti namreč: Ali veste Vi, kje so se taki žalostni in učiteljstvo sramotilni dogodki zgodili? (Na zgornjem Štajerskem. Ured.) Ali je bilo dosta teh gnjusnih slučajev? (Ne vemo, 2 ali 3 učitelji so bili od porotne sodnije v Ljubnem obsojeni in kaznovani. Ured.) Ali so bili dotični učitelji pravi učitelji, t. j. definitivno postavljeni, s potrebnimi spričevali preskerbljeni, in že pred nameščenjem neomadeževanega vedenja? (Ne vemo, sicer pak dvomimo. Ured.) Ali ne bi bilo boljše, da bi se taki ljudje nikdar kot učitelji nastavili ne bili? (Gotovo. Ured.) Ali je veliko učiteljev, ki so v tej zadevi opominjevanja vredni? (Dozdaj, hvala Bogu, so bili taki učitelji nenavadne izjeme! Ured.) Ali bodo okrajni šolski sveti to zadevo res obvarovali pred javnostjo, kakor sam ukaz dež. šolsk. sveta želi? (? Ured.) Ali učitelji res ne bodo več seboj otrok na dom jemali? Ako bodo katerega na dom vzeli seboj iz raznih vzrokov: ali bodo šli starišev in njih namestnikov iskat, da spremijo otroke na njihov dom? Ali je z ukazom dež. š. sveta vsak zapor otroku prepovedan? Ali ne velja več šolski in učni red od 20. avgusta 1870, v katerem je po §. 24. zapor po šoli dovoljen? Kaj je torej veljavno, omenjeni ukaz deželnega šolskega sveta ali ministerski šolski in učni red? Ako je pa zapor vendar le prepovedan, kako bomo pa otroke kaznovali? Ali hočemo stariše poslušati, ko pravijo, šibajte otroka, ako ne bo ubogal? (To ni varno, na videz samo tako govoré, ako se ga pa šibo le dotaknite, bodo vas pa tožili. Ured.) Ali velja ona prepoved o zapiranju otrok samo za večrazredne šole? Ali za dvo- in enorazrednice nema veljave, ko se pravi, da naj voditelji večrazrednic po minolem šolskem uku v razrede gredo in jih zapró, t. j. da odpravijo domu učence in učenke, ako bi jih bil učitelj prideržal? V zadevi izkazovanj šolskih zamud bi Vas tudi rad nekaj prašal. Ali imajo ta izkazovanja vsakih 14 dni kaj vspeha? Ali nek vsi učitelji tudi opravičene šolske zamude izkazujejo? Ali se pečajo krajni šolski sveti s temi zamudami? Ali se dobé slovenske tiskovine za izkazovanje teh zamud, ko naš predsednik (kakoršnih je še več) krajnega šolskega sveta nemški ne razumi? (Ne dobé se. Ured.) Ali se dobi slovenska šolska matica (matrika), kakoršna sl. deželni šolski svet predpisuje? (Tudi ne. Ured.) Kaj pa Vi o teh obilnih šolsko-statističnih izkazih mislite? Ali so morali nek učitelji povsod letos zopet predložiti oni „Jahresbuch“, ki obsega 200 vprašanj? Ali ni polovica teh vprašanj dvomljive vrednosti? Kaj pa mislite o teh detailiranih (natačnih) učnih načertih? Ali ni pisanje teh nekaka

nepotrebna reč? Ali ni že v šolskem in učnem redu, v načrtih ministrskih in v onih od deželnega šolskega sveta vse gradivo skoro dovolj natančno razloženo? Ali ne piše učitelj uže tednik? Vsaj je menda detailiran učni načert to isto, kar je obseg ali zadržek (index) vsake šolske knjige kaj? Ako prepisem tednik prejšnjega leta ali pa oni obseg iz šolskih knjig, kaj mislite, ali ni to oni detailiran učni načert? Ali nam gg. šolski nadzorniki ne nalagajo preveč pisarij? Kaj pa mislite o tem, ali se morajo učitelji siliti, da porabljujejo učiteljske knjižnice? Ali je učitelj knjige doma tudi marljivo prebiral, ako jih je prav veliko med letom domu iznosil? Ali se dà torej napredovalno izobrazenje učiteljev prisiliti? Imajo li torej oni izkazi o porabi okrajnih učiteljskih knjižnic kaj pomena? Kaj pa Vi mistite o onih nalogah, katere se dajo učiteljem o prilikah okrajnih učiteljskih konferenc? Ali se morajo te naloge od učiteljev terjati? Ali naj te naloge spisujejo tudi oni učitelji, ki imajo izpite zrelosti, sposobnosti in morda tudi prekušnje za meščanske šole? Ali ne bi bilo boljše, da bi se od takih tega ne zahtevalo, ampak le od onih, ki nemale nobenega izpita? (Taki pa še celo niso postavno obvezani, h konferencam prihajati. Ured.) Ali ima dober in z velikim trudom dogotovljen sestavek veliko vrednosti za dotičnega pisatelja? Kaj pa, če učitelj svojo nalogo od besede do besede iz knjig spiše ali pa ako mu nalogo njegov kolega sestavi, kakor se je že večkrat zgodilo? Ako pa učitelj naložene mu naloge ne izdela in ne izroči, ali se potem res disciplinarno preiskuje? Zakaj so se pa letošnje konference tako hitro izverševale, in večinoma le en dan trajale? (Denarja ni. Ured.) Zakaj so imeli v Celji zborovanje 2 dni, a dijete dobé samo za en dan? (Menda radi tega, ker so bili učitelji s tem zadovoljni, vsaj mi si tako mislimo. Ured.) Ali res niso še nekateri učitelji, ki so bili lani v Ptujju 3 dni pri konferenci, še nič plačila za to dobili? (Pravilo se nam je, da se jim je letos na račun (17 gld.) 2 gld. 50 kr. plačalo. Ured.) Zakaj je pa v Celji g. nadzornik navzoče učitelje tako ošteval? Zakaj je prepovedoval tudi učiteljem, kakor je „Tovariš“ poročal, da ne smejo rabiti neodobrenih knjig? Radoveden sem tudi, ali se bodo nove nemške čitanke v slovenske šole vpeljevale? Ali bode slavna vlada res te knjige kot sirotinske bukve slovenski deci podeljevale? Ali bi se to potem ne reklo: Mi Vas prosimo kruha, a Vi nam kamen ponujate? Zakaj je g. Končnik učiteljem prepovedoval, naj otrok ne učé slovenskih pesmi in deklamacij, katerih ni v sedanjih čitankah? Ali je v sedanjih berilih zadosta tacega gradiva in zadosta izverstnega? Zakaj pa potem g. Končnik (če je res?) nove slovenske čitanke sestavlja? Je-li mogoče, da se je ta gospod za slovensko šolsko slovstvo tako vnel? A propos. Kako pa je z izdelovanjem novih čitank po sl. celjskem učiteljskem društvu? Morebiti se je g. Bobisut že utrudil? — Ali niso to čudne



reči? Ali se še večji čudeži ne godé? Ali more pri takih okoliščinah novo šolstvo napredovati? Ali ne gremo v nekik obzirih rakovo pot? Ali ne govoré že nekateri gospodje o „schulkrachu“? Ali je še kaj sluha o novem svobodnem šolstvu in svobodnem učiteljstvu? Kje so djanski nasledki novih svobodnih nam učiteljem in ljudstvu v korist danih šolskih postav!!!!???

## Poduk v materinem jeziku.

(Spisal Antonij Leban-Mozirski.)

„Der Unterricht in der Muttersprache hat als einzigen Zweck die Bildung des Gefühls und mit derselben die Bildung zum nationalen Bewusstsein.“  
Dr. Köpke.

Z jezikom izrazujemo naše misli. Mišljenje in govorenje so si tedaj dvojčiči; eden brez drugega ne more obstati. Iz misli nastane jezik in jezik uzbaja — misli. Misli imajo ovo moč z besedo izraziti naše čute; isto tako ima jezik moč, da govoreči človek z besedo predočuje slušatelju jednake predočbe, koje si svoja duša misli. Mišljenje nij drugo nego tiho govorenje in govorenje nij drugo nego glasno mišljenje. — Radi tega ne smemo nikdar eno ali drugo opustiti, ampak oboje v šoli vaditi. Kehr pravi: „Denken und Sprechen sind ein für allemal die Hauptfaktoren, die Generalmittel aller geistigen Bildung“. Brez jezika je učencec — mrtvemu morju — pustinji jednak.

Iz tega je razvidno, zakaj je materin jezik prvi, najimenoitnejši, a tudi najtežavnejši predmet narodne šole. K temu nam dajejo vsi pedagogi komentar, v pervej versti pa Kehr. On pravi: „Als Grundlage, Voraussetzung und Mittel der Gedankenmittheilung und des Gedanken-austausches gebührt der Muttersprache vor jedem anderen Unterrichte der erste Platz. — Denn wie in der Muttersprache Alles liegt, so übt die Muttersprache auch auf Alles ihren bildenden Einfluss; sie wirkt bildend auf die Erkenntniss ein, indem sie berichtend Thatsachen mittheilt oder belehrend Kenntnisse beibringt; sie wirkt gestaltend auf die Bildung der Gefühle ein, indem sie die letzteren weckt oder beseufigt, und sie wendet sich endlich an das Begehrungsvermögen, um den Willen zu lenken und bestimmte Entschlüsse hervorzurufen. — Nach allen drei Richtungen hin ist das Reich der Sprache grenzenlos.“ —

Pa kakor je materin jezik — omikalno sredstvo — tako je ta jezik tudi — težak. —

Kaj je pa namen materinega jezika v narodnej šoli? a) da mladina mora izražene misli drugih dobro razumeti. b) mladina mora znati lastne misli jasno in dobro pismeno ali ustmeno

izraziti. Tedaj mladina mora materin jezik dobro razumiti in mora znati tudi dobro izraziti se.

Kako pa dospé mladina do tega, da bode izražene misli drugih dobro pojmla?

1) Ona naj se vadi, vse razumeti, kar v materinem jeziku od drugih sliši, ali kar drugi v materinem jeziku pišo.

2) Logično čitanje, t. j. mladina naj se vadi — potem, ko zna uže mehanično čitati — v logičnem čitanju.

Kako dospe mladina pa do tega, da bode znala misli svoje dobro in jasno izraziti?

1) Vaditi se mora razločevati, ali je kaj jezično pravo ali napčno.

2) Vaditi se mora jezično, pravo pisati in odpisovati; tedaj vaditi se v pisanju, pravopisju in štilistiki. —

K temu se mora tedaj v narodnej šoli podlago postaviti; drugo se da lahko na to zidati praktično. — „Der Zweck des Unterrichtes in der Muttersprache für die Volksschulen liegt also innerhalb der allgemeinen Volksbildung und ist für die Volksschule durchwegs praktischer Natur“.

To je istina, da učitelj se ne bode takoj prve dni z mladino pogovarjal v čistem jeziku, — ampak pogovarjal se bode v dijaklektu, a bode tudi mladini pojasnoval, kako se prav slovniško reče. Tako bode z časoma tudi čisti jezik v šolo uvedel; in to je tudi učiteljeva naloga. Diesterweg pravi: „Eroberung der Schriftsprache ist und bleibt also das Hauptziel des Unterrichtes in der Muttersprache.“ — Tedaj mladina naj z časoma jezik dobro umeva, naj se v čistem materinem jeziku vadi, naj ga zvesto ljubi in kakor Kellner pravi: Die Jugend soll durch die Muttersprache mit nationaler Gesinnung, nationaler Empfindung, nationalem Leben und nationalem Geiste erfüllt werden. — Taki cilj je pač vreden, da se učitelj in mladina v potu svojega obraza za njega trudita. Da pa ta cilj dosežemo, naj se naša deca v materinem jeziku še mnogo vadi čitati in pisati. poslušá in číta, kako drugi v materinem jeziku govorijo in pišejo. Tedaj naj poslušá, govori, číta, piše. — Z poslušanjem in govorjenjem se bode vadila naša mladina materni jezik dobro razumeti; z čitanjem in pisanjem se bode vadila v govorniški spretnosti. Seveda pri tem ne bode treba družega deželnega jezika zanemarjati. Z tako vadbo bodedo dospeli do tega, da bode naša mladina materini jezik dobro pojmla in ne bode nikdar svoj materini jezik zaničevala. Vedila bo, da je materini jezik biser, katerega pameten človek ne bode nikdar zametaval; kajti brez znanja materinega jezika si ne moremo misliti omikanega človeka.

Za to je pesnik Schiller imel prav, ko je peval: . . . . .  
an Sprache und Schrift, Was ich ohne euch wäre,

ich weiss es nicht; aber mir grauet, seh' ich was ohne euch Hunderte und Tausende sind.“ Sploh pa: „gramatica fundamentum omnium nostrarum nationum.“ —

## Ministersk ukaz v pospeševanje dobre cerkvene muzike.

Njih ekscelenca, minister za uk in bogočastje, g. dr žl. Sremayr, je odposlal vsem deželnim glavarjem ukaz v zadevi cerkvene muzike. Naj mi bode dovoljeno, da tu objavim slobodno poslovenjeni ukaz dolnjeavstrijskega dež. šolskega sveta, kejeja je „Vaterland“ prinesel, da i našinci poizvedó, kako se ž njim okrajnim šolskim svetom na znanje daje ob omenjenem ministerskem ukazu. Glasi se blizo tako-le:

Vsled visocega ukaza od 12. maja t. l. štev. 16.885 ex 1876 objavlja c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje le-sim sledeče:

Po mnogostranskem opazovanji mora se reči, da se nahaja cerkena muzika, katera ima, če se jo skrbno goji, veliko poblažilno moč na srca občinstva, v obžalovanja vrednem stanju. Vzrok tej prikazni išče se velikokrat v premenjenej uravnavi učiteljskih izobraževališč. Zaradi tega dobajajo ne le od cerkvene strani, nego tudi od muzikov-strokovnjakov, pa tudi od strani občinstva samega ministerstvu glasovi, da se more tej pomanjkljivosti v okom priti le po ljudskih učiteljih, torej da naj se ono (minist.) trudi, da v tem obziru kaj izdatnega uredi.

Da-si ima skrbeti za dobro cerkveno muziko v prvi vrsti cerkvena oblastnija sama, tiče ta zadeva vendar nekoliko tudi ministerstvo za uk in bogočastje, kateremu nij skrbeti le za gojitev vseh duševnih interesov, nego tudi za organistovsko in pevsko službo, koja se lahko po postavi sé šolo strni.

Gospod minister je torej uže v točki 11 visocega ukaza od 26. maja 1874 (M.-V.-B.-Nr. 31) povdarjal važnost muzikalnega poduka na učiteljiščih, posebej še omenivši, kako imenitno je to, da se kandidati poleg tega, kar se imajo navaditi za potrebo svojega prihodnega stanu, v prostih urah tudi kaj več podučujó v muzikalnem poduku, da bodo, po želji občin, lahko gojili na deželi cerkveno muziko ter tako ob jednom tudi poblaževali srca našega občinstva.

Pridrževaje si druga sredstva, katera bi utegnili povzdigniti propalo cerkveno muziko, ukazuje visoko ministerstvo za sedaj le to, da c. kr. deželne šolske oblastnije gledajo na to, da se ne le po učiteljskih in učiteljskih izobraževaliških muzika skrbno goji, nego da tudi učitelji, osobito oni, ki služijo na deželi, resno skrbe za gojitev cerkvene muzike.

Na učiteljskih izobraževališčih naj se odslej pri pevskih urah posebno pazi na muzikalno teorijo, a osobito še na cerkveno zborna petje (chorgesang, §. 30. organizacijskega statuta.) Tudi naj se po učiteljskih za to skrbi, da se učiteljski kandidatje o prostih urah odslej v šolskih prostorih vadijo v muziki.

Ako bi trebalo, da se muzikalna učila (Lehrmittel) pomnože, naj se to ministerstvu naznani, sklicevaje se na ta ukaz.

Gospod minister podaja e. kr. okraj. šolsk svetom to nalogo, da pri svojih nadzorovanih delajo na to, da ljudski učitelji gojijo cerkveno zborna petje in muziko, ker je to velika želja ljudstva samega.

Zajedno naznanja g. minister, da je pripravljen zasluge učiteljev, muziko podučujočih, na dostojen način poplačati, „zaradi česar naj se posebno e. k. dež. šolske oblastnije ob vsakej priložnosti — osobito pri podeljevanju remuneracij in odlikovanj, ozirajo na take učitelje, ki muziko po deželi skrbno gojé.

Okrajnemu šolskemu svetu se tedaj veleva s tem, da izrečenim nameram (intencijam) gospoda ministra ustreže s tem, da se ravna po teh naročilih, upotrebljevaje za to i druge dostojne načine.“

Menim, da mi gospodje „Sočini“ čitatelji nikakor ne bodo zamerili, da sem jim prinesel tu natančen ukaz gosp. ministra; mislim pa tudi, da človeku nij treba biti baš bistrournemu, da iz goranjih vrstic spozna, da „violini bode skoro gotovo odklenkalo po učiteljskih.“ Pisatelj teh vrstic je po svojih bornih zmožnostih uže za časa bivanja ob obali adrijanskega morja v „Soči“ trudil se dokazati, da je znanje glasovira za učitelja potrebniše, nego li znanje violina. A dejalo se mi je: „Kaj boš ti ubogi s...c, zagovarjaš glasovir, ker znaš malo prste pregibati po njem: ne bodi siten, kakor „koprski muščon!“ In da sem takrat resnico povedal v „Soči“, dokazuje mi goranji ministerski ukaz. Mislim, da mi bode vsak zdravomislec človek pritrtil, da oni muzikalni instrument je za učitelja koristniši, s kojim več lahko dostigne in mu več dobička nese. In to je baš — glasovir; kajti z glasovirom se lahko v šoli uči petja, uči se odrasle fante zbornega pevanja (chorgesang), a učitelj-glasovirec ima tudi dober prislužek kot organist, da ne jemljem v račun štovanja, katero mu dohaja po baš tej službi. Kaj pa učitelj violinist? Melodije lahko deco v šoli uči, družega — nič! Se vé, da je potreba, (ako hočemo, da bodo izhajali iz učiteljskih dobri orglavci), da so po teh zavodih nameščeni za učitelje muzike možje, ki zares znajo učiti petje in muziko. Nijso še mojstri oni, ki morda le one dolgočasne „škale“ po takih šolah (Clavirschulen) učije, ki so primerne bolj za „drobno-prste bledolice gospodične“; niso še mojstri



oni ki po učiteljišjih gojence učijo, da pojejo — a kaj rečem pojejo — tulijo, tisti božji: „sol, sol, re, re, do, do“ ali četverošpeve takó pojejo, da bi si človek kar ušesa zamašil, če nema baš kosmatih! Taki mojstri-skaze naj bi se prišli učiti pudučevanja v muziki, v petju k našemu vrlemu „Slavčemu“ pevovodju, ali če pa tega nočejo, naj se jih pa rakom žvižgat pošlje.

## Učitelj na Turškem.

Velik vtis napravlja na tujce neobičajno spoštovanje, katero skazujejo Turki svojim učiteljem. Pri vsem mračnjaštvu, v katerem tavajo prorokovi spoznovanci, pri vsej konservativnosti, zbog koje je vsak napredek čisto nemogoč, imajo učitelji vendar tako veljavo, kakor kod drugod morda samo najvrednejši duhovniki. Turški učitelj je v rodbini najvažnejša oseba; pri mizi mu je odkazano zmerom prvo mesto in v hiši najmirnejši prostor. Prav dostikrat je mnenje učiteljevo kakor sam božji izrek uplívneje nego mnenje in volja očeta, rodbinskega gospodarja. Če vprašaš Turka, kaj on sodi o razmeri roditeljev in učiteljev k deci, tako ti pove po občnem mnenji z znamenitimi besedami Aleksandra Velicega: „Moj oče je privedel mojo dušo z nebes na svet in moj učitelj jo vodi zopet v nebesa: koga naj tedaj bolj častim?“ Turški učitelj, khodija zvan, ni podložen nobenemu zakonu, zanj ni sodišča; njegova modrost mu ne pripusti, da bi pal. Svetno stališče takega khodije ni preveč bliščeče; on ne doseže nikdar ne državnega odlikovanja in ne velicega premoženja; in vendar mu skazuje njegov učence, če tudi veliki vezir postane, pri vsacem koraku, pri vsacem snidenji na očitnih krajih naj globočejo čast in zahvalo. V živ dokaz tega navedem le en primer, čegar priča sem bil sam. (To piše nek sloveč popotnik.) Necega jutra sem obiskal Rešid pašo. Slavni Rešid je bil tačas že tretjič veliki vezir, prvi vladni zastopnik, da je imenitnejša oseba na Turškem nego prvi minister, nego najviši uradnik v ustavnih državah. S to uradno dostojnostjo se je združevala tudi osebná važnost: ime Rešidovo je bilo znano po celej Evropi, na Turškem je pa slovel za prvega zaštitnika civilizacijskih reform, za katere je bil sultan tačas posebno vnet. Za mojega obiska je bilo tačas pri tem znanem možu tudi nekoliko ministrov, generalov in ulemov navzočih; nekateri so stali, drugi pa sedeli. Veliki vezir je sedel na divanu. Govor je bil ravno o valaških zadevah, kar se nekoliko odgrne vhod v salemlek, zakrivajoča zaslona, in v sobano vnide slabo oblečen človek, čegar nagnjeno glavo je pokrival bel ulemovski turban. Ker na Turškem ni običaj, da bi se doprej oglaševalo in je prosto vsacemu naravnost do

hišnega gospodarja iti, zato tudi ni nobeden obrnil pozornosti na novega gosta, ki se je nepremično na steno naslonjen, z v tla obrnjenim pogledom delal, kakor bi nobenega ne videl. Po nekoliko trenutkih pogleda veliki vezir stranom k zasloni, pretrga pogovor in se z divana vstavši približa novemu gostu. Videl sem, kako je prvi vladni dostojanstvenik prijel spodnji konec starčeve obleke in ga poljubil, mej tem ko je gosta nazival z imenom luba (oče). Potem je vzel starca s spoštovanjem za pod pazduho, privedel ga do divana in ga posadil na svoje mesto. Nekaj časa sta se mej seboj tiho razgovarjala in potem je pomogel veliki vezir starcu zopet z divana z isto častjo kakor poprej in spremil k vratom salemlak. Vprašal sem necega turškega dostojanstvenika, kdo je vendar ta tako slabo oblečeni in tako častno sprejeti gost. „To je“ mi odgovori Turek z vidljivim spoštovanjem, „bivši učitelj našega velicega vezirja; od njega se je ta v naši državi najveljavnejši človek navadil čitati.“ „Samo čitati?“ sem vprašal. „Čitati v porokovih knjigah, ali ni to dosti?“ me je vprašal general in njegov pogled, v kojem je bilo možno čitati zasramovanje naše modrosti, se je ustanovil na mojem krščanskem obrazu.

„Pozor“. — „Slovenec“.

## Kocenov zemljepis za narodne šole.

Poslovenil Ivan Lapajne.

### II. Oddelek.

*Zemlja kot bivališče človekovo.*

(Dalje.)

#### 73. Dežele na jugu Sahare.

Dežele Somali, Gala, Svaheli z velikimi tržiščem Zanzibar na otoku istega imena; primorje Mozambik, Sofola in Kafra. Port Natal, britiška kolonija. Kapska zemlja, britiška kolonija, za brodarstvo važna. Tu stanujejo iz Evrope došli naseljenci, domači Hotentoti in Krováci (Buschmänner). Prideljuje se volna. Glavni kraj je Kapsko mesto (28.400 lj.).

Dežela Basuto, republika ob reki Oranž, republika Transvalska; Dolnja Gvineja ima portugalske dežele Bengvela in Angola in samostalne države Kongo in Loango. V Gornji Gvineji, kjer pravi zamorci stanujejo, je primorje Benin, primorje Sužnjevi z državo Dahomej, primorje Zlata z državo Ašanti, glavni kraj Kumasija, (70.000 lj.), pomorje Zoba, primorje Popra, ameriška republika Liberia svobodnih zamorcev, angleška kolonija Sierra Leona. V Senegambiji je dosta držav in ob primorji so posestva Evropejcev.

Sudan ali Nigracija ima mnogo mohamedanskih držav, ki se vedno med seboj bojujejo in se z lovom na sužnje in s kupčijo s sužnji pečajo. Bolj znana mesta so Timbaktu, Kano, Kuka (6000 lj.).

Otoki okoli Afrike so: Madagaskar s 10.751 kvadratnih milj in 4.000.000 lj., kjer je mnogo raznih pridelkov, ima domače kneze. Otok Mavricius s terdnjavo Louis (64.000 lj.) je britanski.

## Amerika.

751.281 kvadr. milj in 84,542.000 ljudi.

### 74. Tla.

Amerika je na zahodni strani od severja proti jugu z vulkaničnim gorovjem, Kordeleriji preprežena. V severnem delu so gore Skalnate, ki se proti vzhodu v veliko arktično ravnino znižujejo. Na jugu od te ravnine je porečje reke Misisipi z velikimi severno-amerikanskimi savanami in prerijami, (travniki), ki so na vzhodu od Apalaš omenjeni. Na gore Skalnate se oklepa Mehikansko višavje z večimi vulkani.

Andi v južni Ameriki se začenjajo v več verstah, ki se ob ravniku združijo samo v dve versti in pozneje v eno samo. To gorovje ima svoje najvišje veršace, večjidel vulkane, največ ob travniku (Šimboraso, 19.768'). Drugi od glavnega gorstva oddeljeni razrastki so primorsko gorovje v Venezueli, višavje v Guajani in gorstvo v Brasilji. Velike reke so: Misisipi, Orinoko, Amazonska reka in Rio de la Plata.

Amerika ima mnogo dragih kovin. Veliko rastlin, kakor koroza, krompir, tabak se je iz Amerike v druge dele sveta razširilo. Pervotni stanovalci se zovejo Indijani, razen teh je največ naseljenih Evropejcev in zamorcev kot sužnjevi iz Afrike.

### 75. Severna Amerika.

Grenlandsko, 35.738 kvadr. milj in 10.500 lj.; tu bivajo Eskimovi in sicer po zimi v ledenih hišicah, po leti v kožnih šotorih, ževeči se od rib in divjačine. Na zahodnem bregu so danske naselbine.

Britiška severna Amerika. 165.250 kvadratnih milj in 3.719.000 lj. Polotok Labrador, dežele ob zalivu Hudson, med tem zalivom in Skalnati gorami, Novi Fundland (1891 kvadr. milj in 146.000 lj.), britiška Kolumbija in Novi Braunšveig, Bermudas-otoki; polotok novo Škotsko; Canada z mestom Otava, na reki Lorenca mesti Kvebek (60.000 lj.) in Montreal. Otok princ Edvard.

Zedinjene države severo-amerikanske s 169.509 kvadr. milj in 39.000.000 lj. To je zveza 37 držav, 1 distrikta in 11 teritorij. V teh državah je posebno veliko premoga, petroleja, tabaka, žita, bombaža, na vse strani so plovne reke, kanali in železnice preprežene. Boston (250.000 lj.); New-York (Nujork, 1.000.000 lj.), prvo kupčijsko mesto v Ameriki; Filadelfia (674.000 lj.); Washington (109.000 lj.); sedež prezidenta; Pitsburg (86.000 lj.); Chicago (Čikego, 367.000 lj.); Cincinnati (216.000 lj.); St. Louis (310.000 lj.); New-Orleans (191.000 lj.); San Francisco (150.000 lj.) v Kaliforniji.

### 76. Srednja Amerika.

Srednja Amerika ima 10.345 kvadratnih milj in 2.812.000 lj., otoki merijo 4378 kvadr. milj s 4.230.000 lj.; otoki srednje Amerike se zovejo zahodna Indija.

Srednja Amerika brez otokov ima te-le republike: Gvatemala, San Salvador, Honduras, Nicaragua, Costa-Rica.

Zahodna Indija ima te-le otoke: veliki Antili, mali Antili, Bahama-otoki. Poglavitnejši izdelki so sladkor, kava in tabak.

Veliki Antili so: Kuba (španska, glavno mesto Havana 282.000 lj.); Portorico (španska); Jamaica (britiška); Haiti (v vzhodnem delu Domingo).

Mali Antili so v posestvu večih evropskih držav in so prav rodovitne kolonije.

#### 77. Južna Amerika.

334.000 kvadr. milj in 25.540.000 ljudi.

Južna Amerika je najbujnejša dežela na vsej zemlji, z največjimi veletoki, največjimi prvotnimi gozdi in pustinami, z velikimi čredami goved in konj.

Okoli ekvatorja rasto: sladkorjevec in kavovec; palme, košenil-kakt; barvarska skorja in vanila so imenitni pridelki; posebne živali so: kondor in lama in razne opice po gozdih.

Republika Nova Granada, imenovana tudi Zedinjene države Kolumbijske s 15.086 kvadr. milj in 590.000 lj. Glavno mesto Bogata (5100 lj.); Panama na ožini enakega imena.

Republika Venezuela; 18.960 kvadr. milj in 1.617.000 ljudi. Mesti: Caracas (50.000 lj.) in Cumana.

Republika Ekvador; 11.683 kvadr. milj in 1.308.000 ljudi. Glavno mesto Quito, 9000' nad morjem, 80.000 ljudi.

Republika Peru; 23.676 kvadr. milj in 3.200.000 ljudi. Glavno mesto Lima (70.000 lj.).

Republika Chile (Čile) 5926 kvadr. milj in 1.975.000 lj. Glavno mesto St. Jago (115.000 lj.); Valparaiso (70.000 lj.).

Republika Bolivija; 25.219 kvadr. milj in 2.000.000 lj. Patagonija je objudena od 6000 Indijahov, ki lové divja goveda in konje.

Ognjena dežela (Feuerland), objudena z malimi in gerdimi ljudi.

Države La Plata ali Argentinska republika, 38.784 kvadr. milj in 1.813.000 ljudi. Glavno mesto Buenos-Ayres (177.000 lj.).

Republika Uraguaj; 3284 kvadr. milj in 331.500 lj. Glavno mesto Montevideo (105.000 lj.).

Republika Paraguaj; 2667 kvadr. milj in 1.333.000 ljudi. Glavno mesto: Asuncion.

Cesarstvo Brsilsko s 154.656 kvadr. milj in 10.000.000 lj., veliko bogastvo na bombažu, sladkorju in kavi. Glavno mesto Rio Janeiro (420.000 lj.), med temi 110.000 zamorcev, največja kupčija s kavo na svetu; Bahia (152.000 lj.). Guajana ima za Evropejce nezdavno podnebje, razdeljuje se na francosko, holandsko in britiško Guajano ali pa na kolonije: Cayenne, Surinam in Demeravi.

## Avstralija.

### 78. Avstralija.

161.000 kvadr. milj in 4.338.000 ljudi.

V Avstraliji ali Novi Holandiji se kaže velika enakoličnost tal, rastlinstva in živalstva. Avstralija je široka in glo-



boka ravnina, samo na vzhodni strani je nekaj srednjih gor. V Avstraliji je največ pašnikov, kar je rodovitne zemlje, in ovce merinos, iz Evrope prinesene, so največje bogastvo. Na otokih je gorko podnebje in sad kruhovega dreva in kokosove palme je poglavitni živež.

Celina Avstralije (138.529 kvadr. milj) je od Velike Britanije naseljena. Sidnej (134.000 lj.); Melbourne (139.000 lj.) in Adelaide (40.000 lj.).

Tasmania (dežela Van Diemena) je britska

Novi Seland britski. Glavno mesto Ankland.

Mikronesiji, l. so mali otoki: Mariani, Karolini, Mulgravi.

Melanesi: Nova Guinea, Nova Britanija, Novo Irsko, Šalamonovi otoki, Santa-Kruc-otoki, novi Hrebdi (obljudeni od človeko-žorcev). Nova Kaledonija, Fidšji-otoki.

Polinezija: Prijateljski otoki, Mornarski otoki, Zadržni otoki, Medani, Nizki otoki, Sandwichs'ovi otoki z glavnim mestom Honolulu največje štacije za mornarje v Velikem morju.

## Dopisi.

**Iz slovenjgraškega okraja.** 4. avgusta t. l. so imeli učitelji slovenjgraškega, šoštanjkega in marenberškega šolskega okraja okrajno učiteljsko konferencijo v Slovenjgradu. Šešlo se je bilo 31 učiteljev in 5 učiteljic. Učiteljice za ženska ročna dela smo skoro vse pogrešali. — Kakor navadno otvoril je sejo s primernim pozdravom g. Ambrožič, c. k. okr. šols. nadzornik; vodil jo je celi čas obravnave primerno in izvolil si je za svojega namestnika g. Rakuša, nadučitelja v Marenbergu. Za zapisnikarja sta bila izvoljena gg. Hernaus in Kompost. Nasvetov za podaljšanje dnevnega reda nij bilo nikakih. Sledilo je na to nadzornikovo poročilo o nadzorovanju. Napredek je bil v tem letu jako dober. V vseh predmetih je našel gosp. nadzornik uspehe. Vidi se, da so učitelji večinoma kos svojji nalogi bili. Priporočal je dalje g. nadzornik čistoto jezika; kajti nekateri učitelj preveč „dijalekt“ rabijo v šoli. Gledé telovadbe se je še malo učinilo; temu vzrok je pomanjkanje telovadišč. Tudi v realijah je treba bolj napredovati, kajti učnemu načrtu se mora zadostovati. Gledé petja naj se rabijo pesni, katere se dobé v berilih, dokler ne dobimo za to primerno knjižico; šolsko obiskovanje je bilo vsled strogosti — boljše. Navedel je dalje, da je treba, da se učitelji vedno pripravljejo v šols. predmetih. Povedal je tudi, da se v bodočem šols. letu bodo verozakonske ure pomnožile; za to pa učitelju nobena ura ne odpade. Navedel je na to nekatera vodila, po katerih naj bi se učitelji ravnali, da dosepejo do svrhe. Prečital je potem tudi došle ukaze ministerstva in dež. šolsk. sveta, ki so v minulem šols. letu došli. Razne knjige je priporočal učiteljem in potem so prišla pedagogična vprašanja na vrsto. —

„Kako naj se podučuje v drugem deželnem jeziku v slov. šolah in kako naj se snov razdeli na posamezna leta?“ Referirala sta o tem gg. Barle in Leban. Veliko se je o tem govorilo in debatiralo. Kolegi so bili

različnega mnenja. Barle in Leban sta bila mnenja, da naj se na večrazrednicah začne poduk o drugem deželnem jeziku v 3. šolskem letu, na enorazrednicah pa v 4. letu. Pa je obveljal Končanov predlog, da naj se o vseh šolah začne v 3. šols. letu s podukom v drugim dež. jeziku. Rabijo naj se za to „Abecednik“, prva, druga in tretja nemška slovnica. O drugi točki: „Kako naj se poučuje v naravoslovju“ govoril je g. Hernaus. Debata je bila jako živa, kajti ta predmet je v narodnej šoli jako važen. Sprejele so se mnogovrstne resolucije. Poudarjalo se je, da naj se otrokom trupla v naravi pokažejo. Če tega nij mogoče naj se temu v okom pride z dobrimi podobami. Občni smeh je vzbudil g. Leban rekši, da naj ne bode osel tako veliko naslikan, kakor je slon, kajti otroci so uže čestokrat kacega osla vidili, slona pa ne; če bi bil tedaj pa osel tako veliko naslikan, kakor je slon, bi otroci v svoji fantaziji mislili, da je slon res tako velik, kakor je osel. O tretjem vprašanju: „Bi se napravili disciplinarni predpisi za vse okraje enako, ali za vsako šolo posebej?“ G. Barle je prečital celo vrsto takih paragrafov. Sklenilo se je pa to točko postaviti na dnevni red v prihodnej učit. konferenciji, ker se da dosti o tem govoriti. Pri četerti točki „o obranjenju zdravja s posebnim ozirom šolsk. hygiene“ je govoril g. Rakuša. Debate so se udeležili Barle, Končan, Zirngast, Leban, Trobaj, Srabotnik, Bréncé. Odobrile so se sledeče resolucije: 1. Šolsko poslopje mora stati na primernem zdravem kraju in njihove šolske sobe morajo biti primerne in zračne. 2. Otroci morajo snažni v šolo dohajati. 3. Obleka mora biti letnim časom primerna. 4. Paziti je treba, da se pri otrocih krotijo in brzda — strasti. itd. Poročal je potem o marlenberškej učit. knjigarni g. Kompost, g. Barle o slovenjgraški in gosp. Hernaus pa o šoštanjскеj bukvarnici. Kdo je bil v stalni odbor voljen — izpuhtelo mi je iz spomina. Priznavati moram, da je seja trajala od 1/29 do 12 (od 12 do 1 je bil počitek za krepčilo) in od 1 do 1/26; tedaj 8 ur. Navzoč je bil tudi bivši glavar g. Strobach in njegov namestnik g. Rupnik. Po zborovanju se je nadzornik zahvalil za trud in bil je skupni obad. Po obedu se je nekaj popevalo in sviralo na glasovir. Potem so se učitelji — organisti (bila je sobota) odpeljali, drugi so čakali družega dne. — Bil je konec zborovanja.

**Iz Gorice** dne 15. okt. V minulej štajerskej deželnej učit. konferenciji v Gradcu se je mnogo debatiralo, kakor razvidim iz „Pädagogischen Zeitschrift“ št. 28. o književnem jeziku (Schriftsprache) v narodnej šoli. Odobrili so gospodje navzoči, dr.: „die gewöhnliche Unterrichtssprache“ je „die Schriftsprache“. — Vsak zdravomisleči učitelj mora dati temu komentar. Pa vendar se ne drže še vsi učitelji tega; nekteri pravijo, da otroci taki jezik ne razumó i. t. d. — Jaz pa menim, da otroke lahko pripeljamo do tega, da bodo v pravilnej slovensčini odgovarjali in govorili. Se ve, da prve dni ne bode šlo tako ročno, a vaja dela mojstra. Otrok naj poslušá in naj posnema, kako drugi pravilno govorijo. — Znani pedagog dr. Schumann, vodja učiteljišča v Alfeldu, pravi: „Je richtiger in der Umgebung des Kindes gesprochen wird, desto besser lernt es die Sprache. Die Schule hat die Pflicht, die allgemeine über den Dialecten stehende Schriftsprache zu lehren“. Istina je, da

vsak v šolo ustopivši otrok govori „dijalekt“. V „dijalektu“ mora početkoma tudi učitelj z otrokom govoriti. Počasoma pa učitelj upelje v šoli „književni jezik“. In otroci se tega tako privadijo, kakor rekrut — puške. — Rekrutu početkoma celi život boli, ker nij vajen puške nositi; okorno jo suka in veliko breme mu je na ramenah, a privadi si jo takó, da jo pozneje suka, kakor peresce. Baš taka se mi pozdeva z dijalektom in književnim jezikom. — Ko so se otroci navadili v pravilnem jeziku govoriti — se sramujejo v dijalektu kaj povedati, in če jim kaka besedica v dijalektu iz ust smukne — takoj jo popravijo in pravilno besedo izrazijo. Da bodo pa otroci se naučili pravilni jezik govoriti, je treba:

1. Da učitelj pravilno govori, njegovo govorjenje jim mora biti izgled. —

2. Otroci se tega nauče pri vaji v govorjenji; oni naj povedati, pesni in molitvice v čistem književnem jeziku izgovarjajo. Istina je, da morajo otroci to v dijalektu razumiti. Kateheti pri verouku tudi na to jako upljevajo. Oni naj gledajo, da otroci v pravilnej slovenščini molitvice izgovarjajo; naj čistijo zrno od plevla. —

3. Pri nazornim nauku in pozneje pri realijah se da to pospeševati — posebno če se zna tudi slovnico v to dobro vpletiti. — Nazorni nauk naj pospešuje ne le jezično spretnost, ampak tudi jezično razumnost Schumann pravi: „In dem Anschauungsunterrichte gewinnt das Kind an den Dingen und mit der Kenntniss der Dinge die Sprache und in ihr die Fähigkeit, sich weiter in der Kenntniss der Dinge hinein zuarbeiten.“ — S tacim postopanjem se bode deca pravilnega jezika privadila in bode v višjih razredih vedno pravilnejše govorila in pisala. — S tem se je veliko doseglo in otrokom se je temelj položil. Drugi deželni jezik se bodo otroci po tem takem lahkéjše naučili. Videant consules! —

Anton Leban - Mozirski.

---

## Slovstvo.

(Družba sv. Mohora) je izdala za l. 1878. zopet 6 prekristnih knjig: 1) Koledar, 2) Občno zgodovino (Starétovo, 4. snopič) 3) Umni kmetovalce (Povšetov, 3. sn.), 4) Križem sveta (zgodovinska povest od Val. Slemenika) 5) Kristusovo življenje in smrt in 6) Nebeška hrana (molitvene knjige 2. del.)

(Književno oznanilo.) Po knjižici „Kratek opis Štajerske, Kranjske, Koroške in Primorja“ od I. Lapajna se zelo poprašuje, toda ne dobiva se od nje nobeden iztis več. Pisatelj in založnik pripravlja sicer drug natis priljubljene knjižice in sicer jako pomnožen (s kratko zgodovino vsake dežele) in popravljen natis; vendar ga namerava še le potem na svitlo spraviti, kedar razpeča „učiteljsko društvo za slovenski Štajer“ Kocenov zemljepis, katero knjižico s tem prav gorko priporočamo.

(Novo početnico (Abecednik) in novo prvo čitanko) — obe menda v eni knjigi — uagnemo — hvala Bogu — vendar v teku enega leta dobiti. Dotični rokopis od g. Miklošiča v Mariboru pregledovala sta ne davno pod predsedništvom g. Rožeka okrajna š. nadzornika gg. Robič in Končnik.

## Šolske novice in drobtine.

(Konfiskacija.) Zadnja št. „Slovenskega učitelja“ je bila radi kratkega spisa „Šiba zabranjena, zapor tudi zabranjen“ konfiscirana. Spis je govoril o znanem ukazu št. dež. š. sv. (od 12. jul. t. l.), ki prepoveduje zapiranje otrok po šoli. Spis ni bil izvirnen, marveč poslovenjen iz češkega šolskega lista „Posel z Budče“ (izhaja v Pragi), kateri je pa bil iz nemškega lista „Volksschule“ vzet. Zato smo pa 20. in 21. številko skupaj izdali.

(Iz štajerskega deželnega šolskega sveta.) Seja 27. sept. Odobrilo se je osnovanje kmetijskih nadaljevalnih tečajev pri sv. Jederti, v Lempahu, Jarenini in Leitersperg-Karčovini ter obrtnijskega enakega tečaja v Slov. Bistrici. Dovolilo se je razširjevanje dvorazrednic pri sv. Ani blizu Cmureka in pri sv. Barbari v Halozah v trirazrednici. Več drugih nasvetov za razširitev se je pa radi tega odbilo, ker se učiteljev pomanjkuje. Volitev nadučitelja Jakoba Škofleka v okrajni šolski svet gornjegradski se je poterdila. (Zakaj se pa nekatero volitve slovenskih učiteljev v okrajni šolski svet pred 2 letoma niso bile poterdile, to smo še zdaj radovedni. Ured.) Seja 11. okt. Slav. naučnemu ministerstvu se je predlagalo, da se ustnovi na c. kr. ženskem učiteljišču v Gradcu nemško-slovenski tečaj. — Dovolilo se enorazrednico na Zidanmostu za en razred razširiti. — Učiteljema Ivanu Grabotniku (v Šmartnu pri Slovenjgradu) in Leopoldu Potočniku (v Št. Janžu pri spodnj. Dravburgu) se je dovolilo, da s službama menjata. Več učiteljem so se dovolile starostne doklade. Nadučitelj Florijan Wratschgo (t. j. Bračko) je djan v pokoj. (Taka pravopisna pisava lastnih imen naj bi se tudi djala v pokoj. Ur.)

(Na ljubljanskem učiteljišču) in sicer na možkem je v I. letniku 39 kandidatov, v 2. — 29, v 3. — 24 in v 4. — 15 kand., v pripravljevalnem razredu pa 33 dijakov. Na ženskem zavodu pa je v I. letniku 34, v II. 40, v III. 31 in IV. 28 kandidarinj. V bodoče torej ne bo manjkalo niti učiteljev niti učiteljic.

(Imenovanje.) Vsled tega, da je g. Končnik nastopil svojo službo kot glavni učitelj na c. kr. učiteljišču v Gradcu, kar je nam čisto po volji, imenovan je za okrajnega šolskega nadzornika g. Mat. Nerath, nadučitelj na trirazrednici Leitersperg-Karčovinski pri Mariboru, kateremu so v nadzorovanje izročeni ti-le okraji: cejska okolica šmarijski, konjiški, sevniško, breški in kozjanski okraj. Nadzorovanje cejskega mesta je izročeno nadzorniku Robiču, a ono laškega okraja pa nadzorniku Ambrožiču.

(Imenovanje.) Na učiteljišče v Kopru pride dobra slovenska moč. Kot glavni učitelj je na omenjeno šolo imenovan dobro znani gospod Julij pl. Kleinmayr, gimnazijalni suplent v Celovcu in znamenit slovenski filolog ter pisatelj.

(Štajerske meščanske šole), na katerih je samo 540 učencev in to na vseh 7, so po besedah štaj. deželnega glavarja samega silno drage,



kajti vsak učenec stane samo deželo 72 gld. na leto; skoro toliko pa morajo še občine na te šole trošiti.

(Razširile) se bodo 2razrednice v Višnjigori, v Žužembergu in v Ternovem (vse na Kranjskem) v trirazrednice.

(Učiteljskih kandidatov) in kandidatinj ne manjka več, učiteljev tedaj tudi ne bo manjkalo, a denarja pa manjka še in ga menda tudi še bo. Te sklepe izvadajamo iz tega, ker se je veliko kandidatov oglasilo na učiteljska, kamor jih menda ne mikajo toliko prijetnosti (?) učiteljskega stanu, marveč one denarne podpore, štipendije. Tako se je, dandanes ne navajamo še frekvencij naših domačih učiteljskih, za 60 prostih mest v dolene avstrijskih učiteljskih (v Dunajskem Novomestu in St. Ipolitu) 400 dijakov oglasilo.

(Iz Ljutomera) Pri nas se bo letos otvoril 7. razred narodne šole, to je prav za prav 3. razred dekljiške šole, ako dobimo zato potrebno moč, namreč podučiteljico. Sedma šolska soba že bo, tako upamo, prve dni novembra dogotovljena in s potrebnim pohištvom preskerbljena. Imeli bomo potem 4razredno deško šolo in 3razredno dekljiško šolo, mladina bode torej po spolu ločena, razen 1. realke, kjer bosta menda vsled nje-nega zasebnega značaja še zmirom obadva spola zastopana. Razredov bi toraj skoro zadosta bilo, in mladine v njih tudi ne bo manjkalo, ako bode zimsko vreme ugodno in ako se bode krajni šolski svet po leti svojih postavnih pravic posluževal. Obžalovati je pri naši šoli le to, da so šolske sobe zelo pomanjkljive in v treh precej revnih poslopih pospravljene.

(O občnem zboru štajerske „učiteljske zveze“) 12. in 13. septembra v Gradcu poročamo na kratko sledeče: Zbor, ki je bil od kacic 300 udeleževalcev obiskovan, nagovorili so: v imenu domačega odbora učitelj Glanz, kot načelnik „učiteljske zveze“ ravnatelj Rehatschek, ki je nazdravil njihovemu veličanstvu, v imenu mesta župan dr. Kienzl, v imenu deželnega odbora Peirchuber in v imenu vlade deželni šolski nadzornik Rožek. Razlagal je potem dr. Netolička o „pnevmatični pošti“. Prednašal je nadalje g. Proll o samodelavnosti učencev v šoli; g. Seidl je govoril o „osemletni šolski dobi“, od katerega principa se nema odstopiti; tako se je sklenilo. V odbor so se volili: Rehatschek (načelnik), Lochbichler (namestnik), Weber (blagajnik), Kaltenegger, Zill (zapisnikarja), Bobisut, Gruber, Jamšek, Musger, Savec, Stopper (odborniki).

(Zbor slovenskih učiteljev) 27. septembra v Ljubljani ni bil ravno obilo obiskovan, toda došlo je bilo krepko i zdravo jedro značajnih slovenskih školnikov, ki so se možato, mirno in v lepem porazumljenji posvetovali o boljši bodočnosti slovenskega šolstva. Kaj več utegnemo prihodnjič poročati.

(Vabilo.) Mariborsko učiteljsko društvo bode imelo dné 8. novembra svoje zadnje redno zborovanje v tekočem družtvenem letu v Mariboru. Vse čestite ude prav uljudno vabi odbor.

### Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Služba podučitelja ali podučiteljice v Brežicah (4raz. š.) s 560 (420) do 25. t. m. na kr. š. sv. Podučiteljska služba na Planini (Montpreis, 2razr.) s 480 (360) gld. in stanovanjem do 31. oktobra

na kr. š. svet. Podučiteljska služba na Zidanem mostu (2 razr.) s 560 (420) gld. in stan. do 15. novembra na kr. š. sv.

Na Kranjskem: Učiteljske službe na enorazrednicah v Gorjah (450 stan.), v Zaspem (400 in stan.), v Srednji vasi (420 in stan.), v Koroški beli (450 in stan.) do 27. okt. na okr. š. sv. v Radoljici. Učiteljska služba v Kamnigoriči (450 gld. in 80 za stan.) do 20. nov. na okr. š. sv. v Radoljici.

### Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Štajerskem: Gospodna. Orač (uč. kand.) učiteljica v Šmarji pri Jelšanah. G. Fr. Vrečko (iz Petrovč) podučitelj v Slovenjgradec; J. Slemenšek (iz Blance) podučitelj v Velenje; Fr. Reibenschuh v Slovenjgradci in A. Brezovnik v Vojniku postala sta def. podučitelja. — Gosp. Vinko Zagode, podučitelj v Št. Mihelj pri Pliberku. G. Fr. Slane (iz Laubegg-a pri Wildonu), učitelj v Št. Jerneji pri Marnbergu; g. Črepinšek (s Koroškega), učitelj v Trofinu pri Marnbergu, g. Šket, namestni učitelj v Cirkovcih; gospodična Motika (uč. kand. iz Gradca), podučiteljica v Ptuji. —

Na Kranjskem: G. Fr. Gross (iz Kamnegorice), zač. učitelj v Kerškem; g. Adalbert Ribnikar (iz Šmartna pri Litiji) zač. učitelj v Hotederšci, g. Iv. Belé (uč. kandid. z Beča), zač. učitelj v Šmartnu pri Litiji, gospodna. Malec (iz Šmartna pri Lit.) učiteljica v Litiji; g. Kunšič (iz Trebnjega), nadučitelj v Litiji; g. Kar. Kristof, učitelj v Planini (Stockendorf), g. Jan. Uršič, def. učitelj v Tujnicah. Sledče gospodične učiteljske kandidatkinje so dobile službo: Antonija Junis v Vel. Lasčah, Franca Šetina v Kočevji, Ivana Vidic v Metliki, Marija Arko in Alojzija Bauer v Čрномlju, Olga Rošnik v Kerškem, Marija Andolšek v Ratečah, Marija Marovt na Raki, Katarina Prešern v Čatežu, Ljudovika Donati v Št. Jerneji, Roza Junis v Zagorji, Avgusta Matanovič v Št. Vidu pri Zatičini, Neža Levstik v Razdertem. Učiteljica Marija Triller v Metliki je iz službe stopila. V Ljubljani ste postali pomožni učiteljici gospodični Marija Orel na mestni dekliški šoli in Marija Krišper na vadinici. G. Ant. Jereb (iz Ihana) učitelj v Vodicah, g. Fr. Jurman (iz Zagorja) učitelj v Nemški loki, g. Vinc. Kmet (iz Šmartna pri Kr.) učitelj v Št. Lovrencu na Temonici. G. Janko Žirovnik, učitelj v Begunjah pri Cirknici.

Na Goriškem: G. Fr. Tomšič (iz Berij), učitelj v Renčah, g. Rajer (iz Renč), učitelj v Žabljah, g. Krajniki, uč. k., podučitelj v Kobaridu.

Na Koroškem: G. Franc Niederl (uč. kand.) podučitelj v Unterdrauburgu; g. Peter Janschitz (Janžič), podučitelj v Sv. Lenartu (pri Siebenbrün-u), g. Juri Meussburger, podučitelj v Prevalih; g. G. Švikšaršič def. učitelj v Švabeku, g. Scheicher, def. učitelj v Doberlevesi.

„KOZENOV ZEMLJEPIS“ za narodne šole.  
(Cena 15 kr.)

„UČITELJ DOBRAŠIN“ podučna povest.  
(Cena 8 kr.)

„OBČNA ZGODOVINA“ za narodne šole.  
(Cena 25 kr.)

Te knjižice se dobé v Ljutomeru (pri Fr. Duboisu in „Učiteljskem društvu“), v Mariboru (v Pajk-ovi tiskarni) in pri knjižarjih v Ljubljani in Gorici.

V Pragi v založbi Felkl-na in sina (Celetna ulica, č. 30) so izišle po priporočilu „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“:

## NOVE RISANKE

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, četrta ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja 4 gld. 50 kr.; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

Za slovenske šole jih ima pa v zalogi

**Janez Giontini** in **Fr. Dubois**  
v Ljubljani. v Ljutomeru.

Zlasti opozorujemo slavne okrajne šolske svete, p. n. gospode šolske ravnatelje in učitelje na naše, izverstne po najnovejših zemljepisnih znanostih uredjene zemeljske krogle (globe), luno- in planetostroje najnižjih cen v slovenskem, hervatskem in serbskem jeziku. Visoko naučno ministerstvo jih je v svojem času kot edino za šolo pripravne priporočilo.

➤ Vzori (obrazci) se na zahtevanje zastonj in franko pošiljajo.

**Felkl in sina**  
8—12 tergovina s papirjem v Pragi.

**Založba**

**Karol Winiker-ja,**  
bukvarja v Bernu,  
Ferdinandove ulice  
št. 3.

in pisanske

razstava na  
Svetovna  
XXVI.  
skupina.  
Priznalna  
diploma.  
1873.

razstava na  
Svetovna  
XII.  
skupina.  
Priznalna  
diploma.  
1873.

V založbi podpisane knjigoteržnice so prišle vsled izražene želje mnogih gospodov šolskih predstojnikov in učiteljev že v nemškem in českem jeziku popred izdane načertane pisanke zdaj tudi s slovenskimi napisi na svitlo, in sicer:

- Št. 1. Pisanka za nemško lepopisje (9 verst, široko dvojnato načertanih).
- Št. 2. Pisanka za slovensko lepopisje (8 verst, široko dvojnato načertanih).
- Št. 3. Pisanka za slovensko pravopisje (12 verst, ozko dvojnato načertanih; visoka oblika v četverki).
- Št. 4. Pisanka za nemško pravopisje (14 verst, ozko dvojnato načertanih; visoka četverka).
- Št. 5. Pisanka za pravopisje in spisje (14 verst, s prostimi čertami; visoka četverka).
- Št. 6. Računska pisanka (kvadrati, visoka četverka).

Navedene pisanke, ki so narejene iz dobro limanega papirja, so vpeljane v nemškem in českem jeziku v mnogih šolah in zadostujejo v vsakem obziru ukazom slavnih gospodsk, in podpisana knjigoteržnica je pripravljena, željam p. n. gospodov kupovalcev v vsakem obziru vstrezati.

Cena pisanki je za eno rizmo = 240 kesov 2 gl. 80 kr. av. v. netto v gotovem denarju, in posamezne številke se tudi na dalje na ogled pošiljajo. Tudi je v podpisani zalogi na svitlo prišlo:

Pervi nauk v lepo- in hitropisji. Nemško sestavil in pisal Jožef Pokorny, poslovenil A. Lésar. Sešitek 1—12 à 2 kr. pr. Riess 4 fl. 80 kr. netto 3 fl. 15 kr.

Karteln zu Prüfungsschriften mit blauen Linien und Randverzierung in 4<sup>o</sup> a. Briefpapier à 1 kr., 100 St. 75 kr. n.

Lésar Ant. Liturgika ali sveti obredi pri vnanji službi božji. Za gimnazijalno, realno, in sploh odraslo mladost, 1863. 1 fl.

**Hilfsmittel für den Zeichenunterricht.**

- Roller Josef, Anleitung für den Elementarunterricht im freien Zeichnen an der Volksschule. Mit 51 Figuren à 40 kr.
- Roller J., Formensammlung zum Elementarunterrichte im freien Zeichnen in der Volksschule. (Preis-krönt.) Heft 1—6 à 1 fl. 20 kr. 6. W.
- Roller J., Formensammlung (wie früher) sammt Anleitung in Enveloppe à 6 fl. 60 kr. 6. W.
- Roller J., Uebungshefte zum ersten Unterrichte im freien Zeichnen. Heft 1—6 1b. 1c. à 16 kr. 6. W.
- Roller J., Uebungshefte, zum Unterrichte im Freihandzeichnen an Volksschulen. Heft 1—3. 4 (Knaben) 4. Mädchen. (Die Hefte 1—3 sind sowohl für Knaben als Mädchen bestimmt, Heft 4 jedoch für Beide verschieden.)

Naročila naj se franko pošiljajo na  
**Karol Winiker-jevo**  
založnico in prodajalnico knjig v Bernu (Brünn)  
Ferdinandove ulice št. 3.

3—3